

ΤΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ Η ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Παναγιώτης Αγγελόπουλος του Χρήστου Οικονομολόγος-Συγγραφέας

Τα μη εξυπηρετούμενα ή «κόκκινα» δάνεια (NPLs) και οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs) αποτελούν για σειρά πολλών ετών τα δύο πλέον προβληματικά στοιχεία του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών, η εξέλιξη των οποίων επηρεάζει ευθέως τα ίδια κεφάλαια και την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Και, ως εκ τούτου, αποτελούν παράγοντες εξασθένησης της βιωσιμότητας και της ικανότητας των τραπεζών να στηρίξουν την ελληνική οικονομία και την ανάπτυξη. Παράλληλα, καθιστούν το ενδεχόμενο μιας νέας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, της τέταρτης από το 2013, ιδιαίτερα ισχυρό.

Πέραν του δυσθεώρητου μη διαχωρίσιμου ύψους των NPLs και των μηδενικής αξίας στις σημερινές συνθήκες DTAs, η αρνητική εικόνα των τραπεζών είναι επακόλουθο και της καταγεγραμμένης σε πολλές μελέτες ανύπαρκτης διαχρονικά ανταγωνιστικότητας του χρηματοπιστωτικού και τραπεζικού τομέα της χώρας, κινούμενης σήμερα σε μηδενικά επίπεδα. Κατατάσσοντας, σύμφωνα με στοιχεία του WEF για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα, τις ελληνικές τράπεζες στις τελευταίες θέσεις παγκοσμίως.

Την εικόνα υποβάθμισης των ελληνικών τραπεζών συμπληρώνουν παράγοντες όπως η συρρίκνωση των μεγεθών τους, η αναποτελεσματική διοίκηση, η ευνοιοκρατική επιλογή στελεχών, η ανορθόδοξη, αντίθετη με βασικούς πιστωτικούς κανόνες, καταστροφική πολιτική στον τομέα των χρηματοδοτήσεων και οι μοχλευμένοι ηθικού κινδύνου «επιβλαβείς» διαγραφές, μεταβιβάσεις και τιτλοποιήσεις δανείων. Πρόσθετο παράγοντα προβλημάτων αποτέλεσε η συμμετοχή των τραπεζών στα προγράμματα ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (PSI) το 2012, με τις τέσσερις συστημικές τράπεζες (ETE, Alpha Bank, Eurobank, Τράπεζα Πειραιώς) να ανακοινώνουν ζημίες περίπου 28,5 δις ευρώ.

Ως επακόλουθα των ανωτέρω καταγράφονται η συνεχής απαξίωση του προβληματικού ενεργητικού των τραπεζών, η μείωση των κεφαλαίων τους και η διαμόρφωση μεγεθών κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας απαγορευτικών για τη λειτουργία τους, τόσο εποπτικά όσο και ουσιαστικά.

Επιπροσθέτως, για την εκτεταμένη χρονική περίοδο που αρχίζει το 2008 και φτάνει έως και σήμερα (2021), οι ανισορροπίες αυτές οδηγούν στη συνεχώς ανανεούμενη επιτακτική ανάγκη παροχής ρευστότητας και ανακεφαλαιοποίησης (recapitalization) προς «διάσωση» των τραπεζών. Στο κείμενο που ακολουθεί αναφέρονται πρακτικές που επινοήθηκαν εφαρμόστηκαν για τη διάσωση των τραπεζών με **ελάχιστη ή ανεπαρκή συμμετοχή νέων ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων**, αλλά **πάντα με διατήρηση της διοίκησης από τους ιδιώτες μετόχους**.

Η Στήριξη της Ρευστότητας και Φερεγγυότητας των Τραπεζών το 2008

Πρώτη ενέργεια στήριξης των τραπεζών από ο Ελληνικό Δημόσιο (ΕΔ) έγινε το 2008 με το περίφημο σχέδιο των 28 δις ευρώ, το οποίο περιελάμβανε παροχή εγγύησης για το δανεισμό τους από τις διατραπεζικές αγορές, διάθεση ειδικών ομολόγων για παροχή ρευστότητας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και ενίσχυση της Κεφαλαιακής Βάσης μέσω της αγοράς από το ΕΔ προνομιούχων μετοχών.

Οι Ανακεφαλαιοποιήσεις των Ελληνικών Τραπεζών

Εν συνεχεία, προς διαφύλαξη της βιωσιμότητάς των ελληνικών τραπεζών, κατά τα έτη 2013 έως 2015, διενεργήθηκαν τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις.

Ωστόσο, οι ανακεφαλαιοποιήσεις υλοποιήθηκαν με εφαρμογή **σειράς νομικών τεχνασμάτων και ενεργειών δημιουργικής λογιστικής** που επινοήθηκαν με **βασική αρχή την διευκόλυνση αποφυγής συμμετοχής με σημαντικά νέα κεφάλαια** των ιδιωτών μετόχων, παλαιών και νέων, και μεταφορά του κόστους της κεφαλαιακής στήριξης στο δημόσιο χρέος και στους έλληνες φορολογουμένους. Τεχνάσματα που, εν πολλοίς, οδήγησαν στα σημερινά αδιέξοδα των ελληνικών τραπεζών. Με διατήρηση σε κάθε περίπτωση του ελέγχου και της διοίκησης των τραπεζών από τους ιδιώτες μετόχους και τελευταία από ξένα «επενδυτικά» funds. Πάντα με την σύμφωνη γνώμη των αρμόδιων θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Τράπεζας της Ελλάδος και της ελληνικής πολιτείας.

Οι νομικές και λογιστικές λύσεις και πρακτικές που προκρίθηκαν για την επίτευξη του εν λόγω στόχου ήταν κοινές και σχεδόν εναρμονισμένες από όλες τις συστημικές τράπεζες. Οι βασικές πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν βασίστηκαν στις στοχευμένες πρόνοιες του θεσμικού πλαισίου (ν.3864/2010, ν.4046/2012, ν.4110/2013). Ιδιαίτερα κατά την πρώτη (2013) και την τρίτη (2015) ανακεφαλαιοποιήσεις.

Κατά την πρώτη ανακεφαλαιοποίηση (2013), της οποίας το συνολικό ύψος για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες ανήλθε στα ευρώ 28,6 δις, τα ιδιωτικά κεφάλαια που τοποθετήθηκαν ήταν **μόλις 3,07 δις ευρώ, ενώ κεφάλαια ύψους ευρώ 25,5 δις καταβλήθηκαν από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), με δανεισμό του Ελληνικού Δημοσίου**, το οποίο κατέστη ο κυριότερος μέτοχος των τραπεζών, σε ποσοστά από **80% έως και 91%**, χωρίς όμως να αποκτήσει τον πλήρη έλεγχο των τραπεζών. Αυτό γιατί σύμφωνα με τις πρόνοιες θεσμικού πλαισίου οι **ιδιώτες μέτοχοι θα διατηρούσαν τον έλεγχο των συστημικών τραπεζών εφόσον κατέβαλαν ποσό τουλάχιστον ίσο με το 10% της αξίας των νεοεκδοθεισών κοινών μετοχών, ενώ το ΤΧΣ, ασχέτως ποσοστού, θα ασκούσε περιορισμένα τα δικαιώματα ψήφου.**

Κατά την τρίτη ανακεφαλαιοποίηση (2015), συνεχίστηκε η ίδια στρατηγική, αφού οι ιδιώτες επενδυτές με καταβολή νέων κεφαλαίων **ύψους ευρώ 5,28 δις** απέκτησαν τον έλεγχο των τραπεζών **συνολικού ύψους ενεργητικού ανερχόμενου σε ευρώ 296,1 δις**. Με απώλεια από το ΤΧΣ, δηλαδή από το ΕΔ, της πλειοψηφίας στο μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζών, αποκτηθείσας με καταβολή κεφαλαίων ύψους ευρώ 25,5 δις κατά την πρώτη ανακεφαλαιοποίηση. Ωστόσο, το δάνειο, με το οποίο χρηματοδοτήθηκε η πρώτη ανακεφαλαιοποίηση, παρέμεινε άθικτο, συνυπολογιζόμενο μέχρι σήμερα στο δημόσιο χρέος. Και βεβαίως καταβαλλόμενο από τους έλληνες φορολογούμενους.

Η διαδικασία περιελάμβανε καταγεγραμμένες και διαθέσιμες τεχνικές, όχι κατ' ανάγκην χρηματοοικονομικά αποδεκτές, οι οποίες οδήγησαν στην απώλεια της πλειοψηφίας των μετοχών του ΤΧΣ στις τράπεζες.

Μόνο κατά τη δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση (2013) δεν έγιναν παρεμβάσεις χαριστικής μορφής, οπότε και οι ιδιώτες απέφυγαν να συνεισφέρουν σημαντικά κεφάλαια αποκαλύπτοντας ηχηρά τις προθέσεις τους.

Συνοπτικά, η συνολική συμμετοχή των ιδιωτών επενδυτών-σε μεγάλο ποσοστό ανενημέρωτων μικροεπενδυτών-με νέα κεφάλαια στις τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών ανήλθε στο ποσό των ευρώ 16,5 δις και του ΤΧΣ, στο ποσό των ευρώ 30,9 δις.

Αυξήσεις Μετοχικού Κεφαλαίου και αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs)

Στις τεχνικές των ανακεφαλαιοποιήσεων προστέθηκαν και εκείνες του ειδικά προσαρμοσμένου θεσμικού πλαισίου και της δημιουργικής λογιστικής για την αντιμετώπιση των ζημιών των τραπεζών που προέκυψαν από το PSI. Αντί της τηρήσεως των προκύπτουσών από τα ΔΠΧΑ λογιστικών αρχών για μείωση των Ιδίων Κεφαλαίων και ενίσχυση με επιπλέον με νέα ιδιωτικά κεφάλαια.

Ειδικότερα, οι ζημίες που προέκυψαν από το PSI το 2012 καταχωρίστηκαν στους ισολογισμούς των τραπεζών ως **DTAs. Ενισχύοντας πλασματικά**, δηλαδή μόνο λογιστικά και χωρίς καταβολή κάποιου ποσού, τα ίδια Κεφάλαια των τραπεζών και εκπίπτουσες φορολογικά σε 30 έτη με συμψηφισμό φορολογητέων κερδών. Οι φορολογικές αυτές απαιτήσεις προστέθηκαν στις ήδη υφιστάμενες και αυξήθηκαν κατά στις επόμενες χρήσεις με τις προκύπτουσες από την τήρηση των λογιστικών κανόνων.

Ωστόσο, το σύνολο των DTAs αποτελεί προϊόν λανθασμένων εκτιμήσεων των τραπεζών ως προς την επάρκεια του χρονικού ορίζοντα φορολογικής έκπτωσης αυτών και το σταδιακό συμψηφισμό τους με φορολογητέα κέρδη. Κατά παράβαση της τιθέμενης στο θεσμικό πλαίσιο αρχής (ν.4308/2014, Κανονισμός 575/2013/ΕΕ, ΔΠΧΑ κοκ) **ότι οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις πρέπει αναγνωρίζονται μόνο όταν είναι σφόδρα πιθανό και τεκμηριωμένο ότι στο μέλλον θα υπάρχουν φορολογητέα κέρδη**, από τα οποία παρέχεται η δυνατότητα να εκπέσουν.

Κέρδη που έως και την οικονομική χρήση του 2019 και παρά την εφαρμογή σχεδίων μεταβίβασης των προβληματικών στοιχείων του ενεργητικού τους δεν έχουν εμφανίσει οι τράπεζες, με αποτέλεσμα την συνέχιση της επιτακτικής ανάγκης για νέες κεφαλαιακές ενισχύσεις. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την ΤτΕ, για το α' τρίμηνο του 2020, οι τράπεζες εμφάνισαν κέρδη προ φόρων ύψους 18 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 87% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019.

Οι ανωτέρω αδυναμίες οδήγησαν στην ανάγκη περαιτέρω ευνοϊκής τεχνητής αντιμετώπισης των DTAs και προσωρινής «φαινομενικής» διάσωσης των τραπεζών, με συνεχώς προσαρμοζόμενο θεσμικό πλαίσιο (ν.4605/2019). Τελικά, συσσωρεύτηκαν μη περαιτέρω διαχωρίσιμες DTAs, ανερχόμενες συνολικά για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες στο τέλος της χρήσης 2019 σε 21,3 δις ευρώ. Σε σύνολο ιδίων κεφαλαίων 26,7 δις ευρώ. Αν στο ποσό αυτό προστεθούν και οι πιθανές ζημιές από τα NPLs ύψους 68,5 δις ευρώ το 2019 και με τάσεις αύξησης μετά την περίοδο αναστολών που έληξε στο τέλος του 2020, **τα κεφάλαια των τραπεζών καθίστανται αρνητικά και οι τράπεζες ανύπαρκτες.**

Τα στοιχεία αυτά αποκαλύπτουν ότι η κεφαλαιακή επάρκεια των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στηρίζεται στα κακώς διαχειριζόμενα NPLs και στα αβέβαια ουσίας εξαιρετικά μεγάλου ύψους DTAs. Διαμορφώνονται έτσι πολύ λεπτές ισορροπίες βιωσιμότητας, αφού, δεδομένης της απουσίας λειτουργικών κερδών κατά τις τελευταίες χρήσεις και με ελάχιστες προοπτικές ανάπτυξης της κερδοφορίας, η κεφαλαιακή ενίσχυση με ιδιωτικά κεφάλαια καθίσταται αναγκαία. Άλλως το πρόβλημα θα εκδηλωθεί άμεσα.

Τιτλοποιήσεις Απαιτήσεων και Διασπάσεις με Απόσχιση Κλάδου

Παρά τα ως άνω δεδομένα, αντί της κεφαλαιακής ενίσχυσης, επιλογή αποτέλεσε, με συμφωνία και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η περαιτέρω τεχνητή στήριξη των τραπεζών με παρεμβάσεις και προγράμματα Παροχής Εγγυήσεων, όπως το «Πρόγραμμα Ηρακλής», το οποίο έχει ως βάση την τιτλοποίηση NPLs ύψους περίπου ευρώ 30 δις με εγγύηση του ΕΔ μεγάλου τμήματος του τιτλοποιημένου χαρτοφυλακίου.

Εντούτοις, παρά τις συνεχείς παρεμβάσεις, η εικόνα των τραπεζών παρέμεινε αρνητική και στην αλυσίδα των πρακτικών τεχνητής προσωρινής στήριξης προκρίθηκαν, εναρμονισμένα για μια ακόμα φορά, νομικές και λογιστικές πρακτικές των διασπάσεων με απόσχιση κλάδου (hive down). Βάσει των σχεδίων απόσχισης, βασισμένων στο ν.4601/2019, οι υφιστάμενες τράπεζες μετατρέπονται σε εταιρίες Holding διατηρώντας τις μη τραπεζικές δραστηριότητες και το μεγαλύτερο μέρος των τιτλοποιημένων δανείων χαμηλής και μεσαίας εξοφλητικής προτεραιότητας (mezzanine και junior notes). Αντίθετα, μεταβιβάζουν στις νέες τράπεζες, (επωφελούμενες) τις τραπεζικές δραστηριότητες, τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και τα τιτλοποιημένα δάνεια υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior notes). Εδώ, εξαιρετικά χρήσιμο είναι να τονιστεί ότι στην πράξη διεθνώς προκύπτει ισχυρότατο ενδεχόμενο κατάρρευσης όλων των τμημάτων της τιτλοποίησης μετά την κατάρρευση του τμήματος χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (junior notes). Εν τω μεταξύ περιπτώσει, το πρόβλημα αμέσως θα μεταφερθεί στο Ελληνικό Δημόσιο και στους έλληνες φορολογούμενους.

Οι Υπό Αίρεση Μετατρέψιμες Ομολογίες (CoCos) της τρίτης ανακεφαλαιοποίησης (2015)

Τελευταίο κρίκο στην αλυσίδα της στήριξης των τραπεζών από το ΤΧΣ, λόγω της αδιαφορίας των ιδιωτών να καταβάλλουν κεφάλαια στις τράπεζες, αποτελεί η επιλογή της Τράπεζας Πειραιώς, σύμφωνα και με τη σχετική απόφαση του ΔΣ της ΕΚΤ, να μην θα προβεί στην καταβολή, για το έτος 2020, των ετήσιων τοκομεριδίων των CoCos αποκτηθέντων από το ΤΧΣ κατά την ανακεφαλαιοποίηση του 2015 ύψους ευρώ 2.040 εκ.. Ως αποτέλεσμα τα CoCos μετατράπηκαν σε κοινές μετοχές και το ΤΧΣ απέκτησε 394,4 εκ. νέες κοινές ονομαστικές μετά ψήφου μετοχές, με ποσοστό στο μετοχικό κεφάλαιο 61,34%. Με ταυτόχρονη έναρξη διαδικασιών για επαναφορά της πλειοψηφίας σε ιδιώτες με περιορισμένη καταβολή κεφαλαίων.

Συρρίκνωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και Στήριξη της Ανάπτυξης

Στο παραπάνω περιβάλλον η Τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία και με τη σύμφωνη γνώμη των εποπτικών τραπεζικών αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (SSM, SRM, Τραπεζική Ένωση) αντί της πραγματικής στήριξης των τραπεζών σε βαθμό που θα διασφαλίζει την ενδυνάμωση τους και με στόχο τη χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης και την επανάκαμψη του μειωμένου κατά τουλάχιστον 25% ΑΕΠ (2010: 224,1 δις ευρώ, 2019 194,4 δις. ευρώ, αναμενόμενο 2020:168 δις ευρώ) στα προ κρίσης επίπεδα, έχουν επιλέξει τη συρρίκνωση, αριθμητικά, χωροταξικά, ουσιαστικά και ποιοτικά του τραπεζικού συστήματος, σε μεγέθη που κινούνται πλησίον της πιθανότητας αδυναμίας στήριξης της ελληνικής οικονομίας ή στήριξης μιας ελληνικής οικονομίας στα σημερινά ή και χαμηλότερα επίπεδα του ΑΕΠ μεγέθη. Με ότι αυτό συνεπάγεται για την οικονομία και τη στήριξη

των εισοδημάτων.

Σχετικά με τη συρρίκνωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος αναφέρουμε ότι το 2012 λειτουργούσαν 20 τράπεζες με 3.448 καταστήματα ενώ το 2019 9 τράπεζες με 1.726 καταστήματα. Με ταυτόχρονη αποψίλωση έμπειρου προσωπικού. Βάσει στοιχείων της ΕΚΤ, σύγκριση των παραπάνω μεγεθών με τα αντίστοιχα των τραπεζών της ΕΕ, με βασική αναφορά στον πληθυσμό κάθε χώρας, επιβεβαιώνει την διαπίστωση για τη συρρίκνωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Περαιτέρω χαρακτηριστικό δείγμα της στασιμότητας και της αδυναμίας ή αδιαφορίας του τραπεζικού συστήματος να στηρίξει την οικονομία αποτελεί η πλεονάζουσα σήμερα ρευστότητα των τραπεζών την οποία αδυνατούν να προωθήσουν στις επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά. Τα υψηλά επίπεδα ρευστότητας οφείλονται, εν πολλοίς, στην ακολουθούμενη σήμερα διεθνώς από τις κεντρικές τράπεζες και από την ΕΚΤ νομισματική πολιτική, βασική αρχή της οποίας αποτελεί η «ποσοτική χαλάρωση». Πολιτική που ακολουθείται σε ακραίες οικονομικές συγκυρίες, αφού έχει εξαντληθεί κάθε άλλο μέσο νομισματικής πολιτικής, διαμορφώνοντας σήμερα συνθήκες απαξίωσης των αποδόσεων των καταθέσεων, αλλά και του ίδιου του θεσμού της αποταμίευσης, με τα καταθετικά επιτόκια να κινούνται σχεδόν σε μηδενικό επίπεδο, με τάση στροφής τους σε αρνητικά. Με ασκούμενη πίεση στους καταθέτες να μετατραπούν σε «επενδυτές» σε κάθε είδους απροσδιόριστου περιεχομένου χρηματοοικονομικά προϊόντα, μεγαλύτερου ή μικρότερου κινδύνου, με χαμηλής πιθανότητας προσδοκία επίτευξης κάποιας απόδοσης. Την ίδια στιγμή που οι ελληνικές τράπεζες καταβάλλουν για τα ομολογιακά δάνεια που εκδίδουν επιτόκια (κουπόνια) από 5,5 % έως 8,75 % ή και 9,75%, αποκαλυπτικά την πιστωτικής τους αξιολόγησης από τις αγορές.

Με ανοιχτό το ερώτημα γιατί οι ελληνικές τράπεζες συμμετέχουν στην πολιτική της ποσοτικής χαλάρωσης, αφού αδυνατούν να διαχειριστούν την ρευστότητα που αποκτούν.

Συμπερασματικά, αντί της συρρίκνωσης και των τηρούμενων μέχρι σήμερα αναποτελεσματικών χαρακτηριστικών πρακτικών που στρεβλώνουν την έννοια της επιχειρηματικότητας, η **ισχυρή, στα πλαίσια της κρατούσας σήμερα φιλελεύθερης οικονομικής σκέψης, συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων** αποτελεί την αποτελεσματικότερη λύση βιωσιμότητας των τραπεζών. Με μετόχους που θα ενδιαφέρονται εφεξής για την πορεία των τραπεζών και την ορθολογική διοίκηση αυτών, αποσκοπώντας σε μεσοπρόθεσμα κέρδη και όχι σε βραχυπρόθεσμες κερδοσκοπικές αποδόσεις με κεφάλαια των φορολογουμένων. Με ικανότητα αναγνώρισης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας και αποφυγής ακριβούς «αντιγραφής» και μεταφοράς στην ελληνική πραγματικότητα χρηματοοικονομικών προϊόντων, πολλές φορές «τοξικών» και ακατάλληλων για τον έλληνα καταθέτη και μικρό ή μεγαλύτερο επιχειρηματία. Με στήριξη της ανάπτυξης του τραπεζικού συστήματος, παύση της συρρίκνωσης αυτού με επέκταση εργασιών και πραγματική αξιοποίηση του έμπειρου προσωπικού. Με αποφυγή του ανεξέλεγκτου outsourcing, ώστε να περιοριστούν και τα λειτουργικά έξοδα. Με προσανατολισμό στην ανάπτυξη του τομέα της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας, με κατανόηση των αναγκών του έλληνα καταθέτη, επενδυτή και δανειζόμενου.

Με πολιτική ανάδειξης αποτελεσματικών διοικήσεων και στελεχών, ικανών να προβλέψουν τις μακροοικονομικές και χρηματοοικονομικές εξελίξεις, επιλεγμένων με αξιοκρατικά κριτήρια, μακριά από κομματικές τοποθετήσεις ή άλλες πολύ γνωστές, μονομερούς ανταποδοτικού ωφελιμισμού, αρνητικής απόδοσης ευνοϊκοκρατικές πρακτικές «ανακύκλωσης».

Άλλως, κάθε σχέδιο μετασχηματισμού ενσωματώνει διαχρονικές παθογένειες και είναι καταδικασμένο να αποτύχει και κατά συνέπεια το πρόβλημα θα διογκωθεί, ο φαύλος κύκλος θα συνεχιστεί και θα οδηγηθούμε στην ανάγκη νέας συμμετοχής του κράτους (φορολογουμένων).

Πηγές: - Αγγελόπουλος Παναγιώτης.: Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Πέμπτη Έκδοση, 2019, Εκδόσεις UNIBOOKS
- Ετήσιες Οικονομικές εκθέσεις τραπεζών
- Εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών